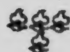
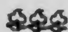
Perusohje

Raamatun Ymmärtämiseen

(Otteita F. W. Farrarin „Pipliasta")

Julkaisi

Kust. Yht. AIKA Prtg Co. Ltd
NANAIMO B. C.

NANAIMO B. C.
KUST. YHT. AIKA PRTG CO:N
KIRJAPAINO 1902

ALKULAUSE.

Suuri on valon tarve kansalaistemme keskuudessa täällä keväisessä Amerikassa. Löytyy kyllä siellä täällä itsenäisiä tutkijoita, jotka kaikessa hiljaisuudessa oman henkensä ohjaamina ovat suunnanneet askeleensa valoa kohti. Vaan kansalaistemme taajat rivit eivät vielä näy tuntevan valon tarvettakaan.

Mutta jotakin on jo tapahtunut. Nekin, jotka ovat vakaantuneet pimeyttä valona pitämään, näkevät aamun hämyä, joka uhkaa kukistaa heidän öiset ajatus-suunnitelmansa. Ohjausta kuitenkin puuttuu. Ei ole sellaista sauvaa, jolle nojaten rohkenisivat lähteä ensi askeleita ottamaan valoa kohti. Kun ne saisi, ne ensi askeleet, onnellisesti otetuksi, niin kyllähän sitten monikin jo rohkenisi omiin jalkoihinsakin luottaa.

Jumaluusopin tohtori F. W. Farrar on nyt sellainen kirjailija, jonka hyvää tarkoitusta, uskonnollista vakavuutta ja tieteellistä syvämielisyyttä ei raainkaan baalinpappi rohkene julistaa epäiltäväksi. Pitäköön siis hän ensin pohjustuksen siihen uskonnolliseen tutkimustyöhön, jolla uskomme taivaallisen Isämme avulla ohjaavamme totuutta janoovat kansalaisemme pois siitä valheen pimeästä labyrintistä, jossa heitä nyt jumalattomat papit pitävät eksyksissä.

Jos tämä teos tuopi riittävän määrän kansalaisiamme „Totuuden etsijain“ veljellisiin riveihin, silloin jatkamme tätä julkaisutyötämme siksi, kunnes valheen edustajat pakenevat keskuudestamme niinkuin yölepakot ja vampyyrit auringon nousua.

Matti Kurikka.

Kuta vanhempi eksymys on, sitä vaarallisempi on se. Siinä pysyminen voi käydä kiroukseksi. Jos aikakauden pimeys on sumentanut isiemme silmän, niin pitäisikö sen vuoksi heidän poikiensa sulkea silmänsä?

Piispa Ken: EDMUND.

Pappi, jonka yhtenään täytyy puhua ihmisjoukolle, on velkapää, mikäli hän voi, ottamaan selkoa heidän todenperäisistä ajatuksistaan ja tarjoamaan heille jotakin vähemmän yksitoikkoista ja todellisempaa kuin tavallinen kaavamaisuus. Hän ei saa ruveta laiskottelemaan. Jos hän tahtoo auttaa vakavia ihmisiä voittamaan heidän uskonnollisia vaikeuksiansa, niin se ei ole hänelle onnistuva ummistamalla silmänsä vaikeuksilta eikä pujahtamalla niitten ohi varsin keveästi ja mahtavalla ryhdillä taikka koettamalla niitä masentaa joillakin hylkäämisen viittauksilla. Huonompaa menettelytapaa hän ei koskaan voi valita kuin jos esiintyy ylevällä erehtymättömyydellä ja leimaa „jumalattomaksi", „pilkaksi" tai „vaaralliseksi" jok'ikisen mielipiteen, joka eroaa hänen oman oikeauskoisuutensa muodosta. Eikä hänen tule luulla, että kaikki mitä hän — vaikkapa tietämättömyydessään — suvaitsee vakuuttaa riittävällä itsevarmuudella, siltä olisi nöyrästi hyväksyttävä. Vanhimmat kristinopin puollustajat eivät

sillä tavalla menetelleet. He esiintyivät vain ihmisinä ja puhuivat ihmisille. He katsoivat vastustajiaan suoraan kasvoihin. He nojautuivat päteviin syihin, ei erehtymättömyyden varjolla lausuttuihin kirouksiin. Pakanallisten pilkkaajain herjauksiin ja pakanafilosoofien todistelmiin he eivät vastanneet yksimielisellä vaitiololla eikä ijankaikkisen kadotuksen uhkauksilla· he katsoivat heitä silmästä silmään ja ryhtyivät taisteluun heidän kanssaan. Kreikkalaiset pilkantekijät, itämaitten harhaoppiset ja roomalaiset ivaniekat esittivät useasti kristinopin pakanoille väärässä valossa. Silloin ottivat sellaiset miehet kuin Justinus Marttyyri, Klemens Aleksandrialainen ja Origenes todistaakseen maailmalle, että se vastaväitteiden paljous, millä heidän pyhää uskoansa ahdistettiin, ei ulottunut sen tosiolemukseen. Totuuden levittämisessä he luottivat tyyneen vakaumukseen, ei koviin syytöksiin tahi kidutukseen ja vainoon, joita Rooma myöhempinä aikoina niin uutterasti käytti. He hylkäsivät kaiken väkivallan, pitäen sitä Jumalalle kauhistuksena. Vakava ajattelija ei milloinkaan voi vahingoittaa uskonnon asiata. Inkvisitsiooni-kiduttaja ja suvaitsematon oppilauselmain mies ovat aina olleet sen turmio ja kirous.

Viime vuosina on paljo kirjoitettu sillä edellytyksellä, ettei kristinoppia enää ansaitse vastustaa, taikka että ainakin ne perusteet, joille se nojautuu,

ovat vaarallisesti uhatut. Vapaa-aattelijain kirjoitukset ovat laajalti levinneet työtätekeviin kansaluokkiin. Kirkon Kristus on menettänyt valtansa lukuisiin ihmisiin suurkaupungeissamme. Ne papit, jotka vaikuttavat Englannin kansanelämän suurissa keskuspaikoissa, tuskin voivat olla huomaamatta, kuinka laajalle uskonnollinen epäilys on levinnyt tehdastyömiestemme parissa. Useat heistä on saatu uskomaan, että kirkko on heidän vihollisensa, että se on järjestetty tekopyhyys. Toiselta puolen löytyy kaikissa luokissa muutamia, jotka epäilykseltä säilyäkseen kieltävät kaiken tutkimuksen ja sokeasti hyväksyvät älyttömän tavanomaisuuden. He kohtelevat — käyttääksemme kardinaali Newmanin sanoja — järkeänsä, niinkuin olisi se vaarallinen petoeläin, jota täytyy torjua rautaruoskalla. On taas toisia, joille tämä pakotie olisi mahdoton ja alentavainen. Mikään uskonnollinen järjestelmä ei pysy pystyssä, joka pääasiallisesti luottaa tunneaineksiin ja ulkonaisiin menoihin eikä perustu ymmärryksen vakaumuksille. Ihmisjärki ei ole viettelevä vihollinen, vaan taivaan lähettämä opas. „Herran kynttilä on ihmisen henki" (Sananl. 20: 27.) Järki on — niinkuin piispa Butler oikein sanoo — ainoa ominaisuus, millä voimme päättää jostakin, vieläpä itse ilmoituksesta. Locke muistuttaa meille viisaasti, että kaikki yritykset järjen

alistamiseksi tahi sen uhraamiseksi ilmoitukselle johtavat sammuttamaan valon molemmilta. Sillä ainoastaan järjen avulla voi ilmoitus meille saapua; ja ääni taivaasta ei saata antaa oraakkelivastauksia, jotka ovat ilmeisessä ristiriidassa keskenään. Viisas englantilainen jumal'oppinut, Benjamin Whichcote, sanoo ydinlauselmissaan: „Kirkon mielipide ei ole ohje, vaan se on ohjattavissa. Kirkko on sidottu järkeen ja Raamattuun ja on niitten vallanalaisena yhtä paljon kuin kukaan yksityishenkilö". „Jumala ainoa on omantunnon Herra", sanoo Westminsterintunnustus (luk. 20), „ja on sen jättänyt vapaiksi ihmisten opeista ja käskyistä, jotka jossakin katsannossa sotivat tätä sanaa vastaan taikka tahtovat päästä sen rinnalle uskoa ja jumalanpalvelusta koskevissa asioissa". Sellaisten oppien uskominen tai sellaisten käskyjen kuuleminen, jotka ovat omalletunnolle vieraat, on niinmuodoin oikean omantunnonvapauden pettämistä; ja empimättömän uskon sekä ehdottoman, sokean kuuliaisuuden vaatiminen on omantunnonvapauden ja järjen häviö.

Se joka työskentelee kristinopin vapauttamiseksi epäilyttävistä tahi vääristä lisäkkeistä, tekee sentähden sille ehkä tärkeämmän palveluksen kuin se, joka kyhää puollustavan kirjan. Olen monasti tehnyt sen havainnon, että muistutukset kristinoppia vastaan

koskevat ainoastaan sellaisia opinkappaleita, jotka eivät ollenkaan ole kristinuskon osia, tahi kumminkaan eivät ole sen olemukseen kuuluvia. Kaikessa nöyryydessä toivon voivani tukea kirkon asiaa, jos minun onnistuu osottaa, että puhdas ja Jumalan, meidän Isämme, edessä saastaton uskonto voipi olla olemassa aivan erillään niistä oppilauselmista, joihin monet sen ovat luulleet auttamattomasti kytketyksi. Paras puollustaja on useasti se, jonka onnistuu asettaa totuudet oikeaan valoonsa sekä pelastaa ne sekaantumasta pettäviin näennäisyyksiin ja horjuviin luulotteluihin. Mutta tahtoisin huomauttaa lukijoilleni, että tämä kirja varsinaisesti on rakentava eikä kaatava. Suuremman osan siitä täyttävät kirjallisuuden, historian ja kokemuksen alalta saadut todistukset siitä, mitä piplia on — sen ikuisesta pätevyydestä, sen kieltämättömästä uskottavuudesta, sen sanomattomasta arvosta. Nämä todistukset sen suuruudesta ja uskottavuudesta eivät ole sattumalta saatuja, eivätkä ne ole rohkeita väitteitä. Ne ovat t o d i s t u k s i a niistä verrattomista siunauksista, mitä piplian omistaminen menneinä aikoina on tuottanut ihmissuvulle. Näytöksillä, joita ei kukaan voi evätä, ne osottavat, että sen tutkiminen on kohottanut kansan toisensa perästä suuruuteen, että se on pelastanut eräitä rakastettavimpia ja ylevimpiä sieluja epätoivosta ja kuolemasta,

että sen haltiovoima on sytyttänyt neron puhtaimmat liekit ja karaissut ihmisten lapset suurimpiin sankaritöihin ja siunatuimpaan uhrautumiseen. Jos muutamissa osissa kirjaa olenkin koettanut vastustaa väärää ja yksipuolista piplian korottamista, niin tarkoittaa se vain sen todellisen arvon pysyttämistä sitä vankemmalla pohjalla. Kukaan ei myös voi syyllä väittää, että vakaumustemme esittäminen voipi olla hyödyksi ainoastaan tietämättömille. Keskusteluista kuuluisimpain tiedemiesten ja kirjailijain kanssa olen aikoja sitten tullut näkemään, että monet yleistä kristinuskoa vastaan tehdyt muistutukset perustuvat väärinkäsitykseen sen tosi-sisällyksestä. On monta tieteellisesti ja kirjallisesti sivistynyttä henkilöä, joille nuo yleiset väärinkäsitykset ovat paljoa voittamattomampana uskon esteenä kuin ne todet opit, joihin nämä väärinkäsitykset ovat sekoitetut. Tällaisten ihmisten vihollismielisyyttä useinkin vahvistaa juuri se seikka, että kristinoppi selitetään samaksi kuin semmoiset mielipiteet, joitten kanssa sillä ei ole mitään todellista yhteyttä. Yksi näitä mielipiteitä on se, että jok'ainoa piplian kirja, lause ja sana muka olisi virheetön ja kaikista erhetyksistä vapaa. Sellainen käsitys, jos se tosiaan vahvassa uskossa omistettaisiin, olisi yhtä suunnattoman suuri vaikeus kuin se tuhannen tuhansille vakaville ihmisille on tarpee-

ton. Tulkoon edes tunnetuksi, mitä me uskomme ja mitä emme usko, mitä voimme ja mitä emme voi väittää ja puollustaa. „Lyökää meidät, kunhan teette sen päivänvalossa"! pyysi vanha Homeron sankari. Ainoastaan valhe välttää valkeutta.

Jo ennen on minulla ollut tilaisuus koettaa tehdä uskon asialle sellaista palvelusta ja — Jumalan siunauksesta — suurella menestyksellä, jonka todistaa laajalle levinnyt muutos ennen miltei yleisessä käsityksessä. „Rivot pelottelut aineellisella helvetillä", niinkuin eräs runoilija niitä nimitti, olivat — tavallisella lailla esitettyinä jokapäiväisissä käsikirjoissa ja sellaisten miesten kuin Jonathan Edvardsin sanoilla, räikeimmässä ja karkeimmassa muodossaan — omansa näännyttämään monta arkaa sielua sietämättömän raskaan taakan alle ja nostattamaan monta rajuun vastarintaan semmoista järjestelmää vastaan, joka meidän taivaallisesta Isästämme teki armottoman kostajan.

„Moinen usko", lausui Archer Butler, „jos se muodostuisi havainnolliseksi mielikuvaksi, saattaisi ihmisen kyvyt kuivettumaan ja kuihtumaan". „Tämän opin rinnalla", sanoi John Stuart Mill, „surkastuu mitättömäksi kaikki muu, mitä kristinoppia vastaan voidaan muistuttaa". Välittämättä niistä pannasalamoista, joita minua vastaan leimautettiin julkais-

tuani saarnani „Ijankaikkisuuden toivosta", olen tullut runsaasti palkituksi niillä kiitollisuudenosotuksilla, mitä vuosien kuluessa olen saanut kaikensäätyisiltä ja kaikenikäisiltä ihmisiltä jokaisesta maasta, missä englanninkieltä puhutaan: todistuksilla tiedemiehiltä, jotka ovat saaneet pahimman loukkauskiven uskonsa tieltä poistetuksi; vakuutuksilla ihmisiltä, jotka ennen olivat eksyneet mutta nyt palautetut pyhään vaellukseen, ja myös monelta murheelliselta, joitten lapsellinen usko ei ollut riittänyt hajoittamaan sitä tuskallista epäilystä, minkä ihmisten luulottelut olivat heissä väkisinkin herättäneet. Koko se hylkääväin ja harhaopista syyttäväin vastakirjoitusten paljous, joka minua vastaan tulvaili, on jäänyt unhotukseen; ja eräässä kirjassa, jonka piti olla vastaus minulle, myönsi toht. Pusey täydelleen ne kaikki kolme kiistanalaista kohtaa, jotka minulle olivat olleet pääasioina. Hän tunnusti avoimesti, että „uskoon" ei kuulu käsittää helvettiä ruumiillisten kidutusten paikaksi, tahi loppumatonta vaivaa ihmissuvun suuren enemmistön kohtaloksi, taikka mitään tulevaisen koston muotoa välttämättä loppumattomaksi. Eräs toinen etevä jumal'oppinut, minun mielestäni maailman suurin, joka luuli minun tuntevan itseni masentuneeksi „uskonnollisten" vihamiesteni raivosta, tuli omasta halustaan ja sanoi, että hän oli yli kahden-

kymmenen vuoden kuluessa itse opettanut aivan samaa kuin minä. Nämä molemmat korkeat luottomiehet tunnustivat, että ne „mielipiteet", joita silloin miltei yleisesti julistettiin, tahi joita ainakin harvoin, jos milloinkaan, oli julkisesti kielletty, siitä saakka kuin ystäväni ja opettajani professori Maurice oli menettänyt opettajapaikkansa „Kuninkaallisessa Kollegiossa" sentähden että hän oli niitä vastustanut, eivät ensinkään olleet yleisiä kirkon oppeja, vaan paljaastaan ihmismietelmiä, joita tietämättömyyden aikoina suureksi osaksi oli rakennettu niille väärille johtopäätöksille, mihin oli tultu väärin selittämällä itämaista kuvakieltä. Niin lavealti levinneitä kuin sellaiset opinkappaleet ovatkin olleet, on melkein jokaisella kristinuskon aikakaudella ollut kirkon pyhimyksiä, isiä ja opettajia, jotka ovat enemmän tai vähemmän selvästi hyljänneet ne. Kalvinilaiset pysykööt, jos tahtovat, väitteessään, että Jumala päätöksellä, jota heidän johtajansa itse arvosteli „kauhistuttavaksi", tuomitsee ihmiskunnan suuren enemmistön „ijäisesti kiemurtelemaan tulikiven liekeissä", ja he tuomitkoot yksin kastamattomat lapsetkin — „vaaksan mittaiset" — matelemaan helvetin permannolla. Sellaiset mielipiteet ovat heidän oma asiansa. Julistakoot he niitä mielinmäärin ja omalla vastuullaan; mutta jokaisella kristityllä on täysi vapaus pitää niitä

„mielikuvituksen epäjumaloina", jotka on synnyttänyt jumal'opillinen ylpeys, raamatunselityksen taitamattomuus, itsepintaisuus mielipiteissä ja huono omatunto. Yhdenkään kristityn velvollisuus ei ole niitä puollustaa, kuullessansa niitä ihmissuvun luonnollisella kauhulla ja inholla leimattavan julmiksi tai kohtuuttomiksi.

Mutta minulta näyttää nyt yhtä pakottavasti vaadittavan vielä toinen palvelus.

Ei voi avata yhtään kirjaa eikä sanomalehteä, mikä sisältää epäilijäin todisteluita, tulematta näkemään, että yhdeksän kymmenesosaa heidän väitteistään on hyökkäyksiä pipliata vastaan. He näyttävät luulevan, että jos he saattavat pilkan alaiseksi sen taikka tämän kertomuksen, tavallisesti vanhasta Testamentista, niin ovat he sillä todistaneet kristinuskon arvottomuuden. Tämän viinen minä tahtoisin ottaa heidän käsistään ja osottaa, kuinka siinä säilytetyt ty..ät nuolet eivät ollenkaan voi puhkaista kristinuskon kilpeä, vaan aivan ilman vahinkoa tekemättä hipaisevat sen reunaa. Sellaiset hyökkäykset eivät saavuta itse uskoa. Ne ovat tähdätyt oppeihin, joiden hyväksymistä Englannin kirkko ei vaadi, ja joihin eräät kirkon suurimmista opettajista eivät koskaan ole yhtyneet. Mitä sellaiset hyökkääjät suurella mielihyvällä hävittävät, se ei ole kristinusko, vaan

huolellisesti maalattu vahakuva, jonka pitäisi sitä edustaa, tahi kristinuskon pukuun verhottu Ennunpelätti, jonka he itse taikka muut ovat pystyttäneet.

Minua suuresti ilahuttaisi, jos minun esittämäni mielipi et Raamatusta saisivat ajattelevan lukijan siihen vakaumukseen, ettei tuollaisten hyökkäyksien tarvitse missään määrässä järkyttää kristityn uskoa. Minua on joskus vaadittu puhumaan pipliasta suurissa työväenkokouksissa Lontoossa, Birminghamissa ja muissa kaupungeissa, ja esitelmän jälkeen on aine otettu vapaan keskustelun alaiseksi. Olen aina selittänyt olevani valmis antamaan kiertelemättömän vastauksen jokaiseen vastaväitteeseen, mitä esilletuotaisiin, jos minulla olisi vastausta annettavana, taikka jos minä en pystyisi vastaväitettä kumoamaan, niin — kuten kunniallisen miehen tulee — sanoisin sen suoraan. Ne hyökkäykset, mitä tehtiin, paljastivat omituisia ajatussuuntia, joihin papit harvoin saavat tutustua. Monet kuulijoistani olivat sitä mieltä, ettei voi mitenkään sovittaa yhteen „sanallista ilmoitusta" ja toiselta puolen sitä mielipidettä, että piplia sisältää paljo huonoa ja valheellista. Ainoastaan yksi tai kaksi puhujaa näissä tilaisuuksissa koskaan asettui ehdottomasti vihamieliselle kannalle. Mutta tuskin löytyi ainoatakaan väitettä, joka ei olisi käynyt arvottomaksi heti kun osotettiin, ettei oppi

piplian virheettömyydestä ole milloinkaan ollut mikään välttämätön osa kristikunnan uskosta.

Kun kristillisyydestä vieraantuneet ihmiset eivät täysin luota puhujaan, ovat he taipuvaisia uskomaan, että tämä vain näyttelee heidän kanssaan, kieltäen taikka myöntäen paraiksi senverran kuin hänen täytyy, voidakseen selviytyä sillä kertaa esillä olevasta kysymyksestä. He sanovat: „Jos Te ette riipu kiinni noissa mielipiteissä, ei kuitenkaan yksikään toinen pappi niistä hellitä." Siinä he erehtyvät. Mutta heidän erehdyksensä on anteeksiannettava, koska papit usein ovat olleet niin arkoja, etteivät ole rohjenneet julkilausua, mitä suuri joukko heistä todella ajattelee. Pitäessäni saarnojani „Ijankaikkisuuden toivosta", sanoi eräs vaikutusvaltainen Lontoon pappi minulle: „Te olette ainoastaan julkilausunut, mitä moni meistä itse asiassa kauvan on ajatellut." Kokemuksesta olen tullut tuntemaan, että mielipiteensä lausuminen jossain määrässä kysyy miestä; mutta se, joka oman mukavuutensa tahi arkamaisuutensa vuoksi on vaiti, ei ole uskollinen palvelija. Jos häneen pääsee vaikuttamaan pelko omien etujensa vahingoittamisesta tai häntä arveluttavat puoluevihan hyökkäykset; jos hän alentuu erityisessä tarkoituksessa käyttämään lauseparsia, jotka hän tietää käsitettävän toisessa tarkoituksess — silloin hän ei suinkaan uskollisesti

noudata Kristuksen ja hänen apostoliensa esimerkkiä. Hän koettaa palvella Jumalaa ja Mammonaa. Hän käsittelee uskonnon totuuksia, kuin olisivat ne yksinomaan aijotut lieventävällä verholla kaunistettaviksi. Jotkut vetoovat erääseen toiseen syyhyn. Heistä on vastenmielistä, he sanovat, „häiritä kenenkään uskoa." Ikäänkuin erhetyksen poistaminen olisi uskon häiritsemistä! Ikäänkuin erhetykseen perustuva usko olisi ainiaaksi jätettävä häiritsemättä! Ikäänkuin tietämättömyyden hämäryys olisi parempi kuin paljastava päivänvalo! Gregorius sanoi oikein: „Jos totuuden ilmituominen herättää pahennusta, niin parempi on että pahennus syntyy kuin että totuus poljetaan." Jumala on totuuden Jumala. Se, joka luulee palvelevansa Jumalaa törkeillä valheilla tai puolinaisilla totuuksilla, on samanlainen kuin se, joka uhraa sianlihaa alttarilla. Jumalan kaupunki ei tule pysyväiseksi, jos sitä ei rakenneta jaspis- ja timanttiperustukselle, vaan sensijaan löyhälle, juoksevalle hiekalle. Kristittyjen täytyy valita toinen taikka toinen: joko vapaasti ja avomielisesti tunnustaa, että löytyy inhimillisiä ja sentähden virheitten ja erhetysten alaisia aineksia osassa niistä kuudestakymmenestä kuudesta kirjasta, joita nimitämme pipliaksi, taikka sitte hyväksyä „sovitteluita", joita voitanee „tervehtiä miltei loukkaavalla ihastuksella", mutta ovat niin läpikuul-

tavan mielivaltaisia, että tulevat pahennukseksi niitten ihmisten uskolle, jotka eivät ole edeltäkäsin niihin mieltyneet. „En tunne", sanoi Maurice, „mitään lohduttavampaa todistusta siitä, että totuuden Jumala yhä vielä asuu keskellämme, niin suuresti kuin häntä vihoitammekin elämällämme, kuin sen seikan ettei usko pipliaan ole tiedemiesten keskuudesta peräti kadonnut, vaikka he näkevät kuinka vähäinen meidän uskomme on, ja millä tempuilla me sitä pidämme pystyssä. „Ne, jotka ylläpitävät tavanomaista käsitystä, eivät ole olleet syyttömät", sanoo tuomiorovasti Girdlestone. „Emme ole uskaltaneet tunnustaa tekstin turmelemista, julkaisijain myöhäisempiä lisäyksiä, tavallisten keinojen ja inhimillisten apuneuvojen käyttämistä asiain esittämisessä. Olemme sekoittaneet sisäilmoituksen ja kaikkitietäväisyyden sekä unhottaneet että pyhien totuuksien aarre on pantu maallisiin astioihin. Olemme sukineet vastakkaisuudet mahdollisimman vähiin ja emme ole tahtoneet katsoa vaikeuksia silmiin. Olemme pusertaneet nykyajan tiedettä muinaisaikaisiin kirjoihin ja koettaneet sulkea pois kysymykset ijästä ja kirjoittajista, jotka Jumala viisaudessaan on jättänyt avonaisiksi." Mutta ne, jotka ovat eksytetyt siihen olettamiseen, että heidän täytyy tunnustaa jokaiselle piplian sanalle yliluonnollinen pyhyys ja jumalallinen virheettömyys,

voidaan auttaa oikealle tolalle kahdella huomautuksella, joista he saavat nähdä, että vaikka monella on sellainen käsitys, se ei kuitenkaan ole sitova kenellekään kristitylle.

1. Yleinen usko merkitsee yleistä kristinuskoa, semmoisena kuin se ilmenee kirkon tunnustuksissa.

Mielipiteitä voipi olla itsekuhunkin kristillisen kirkon haaraan kuuluvilla jäsenillä; mutta jos toiset tunnustetut kirkonhaarat hylkäävät ne, niin ne eivät ole kristinuskon *olennaisia* osia.

Roomalaiskatoolinen kirkko esim. uskoo, että pyhän neitsyen ja pyhimysten rukoileminen jotakin auttaa. Kolmeen ensimmäiseen vuosisataan ei kristityillä ollut mitään sellaista uskoa, tunnustukset eivät sitä vaadi, protestanttiset kirkot pitävät sen kokonaan perusteettomana. Sentähden se ei ollenkaan ole yleisen uskon osa. Sitä vastaan tähdätty hyökkäys tai sen hylkääminen ei ole hyökkäys kristinuskoon kuuluvata totuutta vastaan, vaan *semmoisen mielipiteen hylkääminen, joka muutamilla kristityillä on.*

2. Edelleen saattaa joku mielipide olla kristittyjen kesken vallalla vuosisatoja, sitä voipi kannattaa opettajain ja uskovaisten suuri enemmistö jollakin aikakaudella, sitä ovat heidän edeltäjänsä ehkä k[illegible]-nattaneet monta vuosisataa. Mutta jos tunnu[illegible]

kirkonhaarat ovat sen hyljänneet eikä se koskaan ole saanut sijaa kirkon menoissa, pysyy se vain mielipiteenä. Se ei ole olennainen osa kristinuskoa.

I. Kaikki kristityt uskovat esim. sovitukseen ja syntien anteeksiantamiseen. Eräät opit sovituksesta ja siitä tavasta, millä synnit anteeksiannetaan, ovat kunakin aikana olleet vallalla ja joskus koonneet ympärilleen useimpain kristittyjen äänet. Mutta jos niitä ei milloinkaan ole nimenomaan vahvistettu, ovat ne ainoastaan mielipiteitä, ei uskonkappaleita. Niinpä takertuivat kirkon ensi aikoina monet sen johtavat isät ja opettajat lunnaihin, jota kuvaa Raamatussa käytetään ilmaisemaan syntein anteeksiantamisen hedelmiä syntiselle ihmiselle. Tarpeettomasti koettivat he tyrkyttää tätä kuvausta aloille, joille se ei ollut aijottu ja joihin ihmisjärki ei ulotu, ja kysyivät: kenelle lunnaat maksettiin? He päättivät — suuressa määrässä väärin ja aiheettomasti — että lunnaat maksettiin Perkeleelle. Tämä ajatus oli melkein yleisesti vallitsevana kirkon piirissä tuhannen vuotta, Irenæuksen ajasta Anselmiin asti. Viimemainittu kumosi sen ratkaisevasti kirjassaan „Cur Deus homo?" (Miksi Jumala tuli ihmiseksi?), ja vaikka tuolla kannalla oli oltu niin kauvan ja niin yleisesti, unhotettiin se kuitenkin nopeasti, sillä se oli ollut vain mielipide, ei uskonkappale. Sillä ei nykyaikana enää ole ainoa-

takaan puollustajaa, ja kristittyjen usko jäi siltä aivan samaksi kuin se oli ollut ennenkin.

II. Tahdon lisätä vielä ratkaisevamman esimerkin. Ainoa tärkeä eroitus länsimaisen (latinalaisen) ja itämaisen (kreikkalaisen) kirkon välillä, mitä uskontunnustukseen tulee, on yhdessä ainoassa sanassa „Filioque" (ja pojasta), nimittäin että Pyhä Henki „lähtee Isästä ja Pojasta." Sana „Filioque" lisättiin Nikean tunnustukseen maakuntakokouksessa Toledossa Espanjassa v. 589 ja sittemmin Kaarle Suuren piispojen kokouksessa Frankfurtissa v. 794. Kaarle Suuri tahtoi paavin lisäämään sanan „Filioque", mutta paavi kieltäytyi. Kuitenkin pujahti tämä sana, arvatenkin ilman nimenomaista vahvistusta, Nikean tunnustukseen, huolimatta itämaisen kirkon kiivaista vastalauseista. Tämä kirkko vetosi siihen, että kun Konstantinopolin kokous (v. 381) oli Nikean tunnustukseen lisännyt: „joka lähtee Isästä", ja tämä lisäys oli hyväksytty Efeson kokouksessa (v. 431), oli tehty sellainen päätös — pannajulistuksen lausumalla — ettei kukaan enää milloinkaan saanut enää tehdä mitään lisäystä uskontunnustukseen. Muutamat ovat väittäneet, että koko kiista perustuu siihen erilaiseen merkitykseen, mikä „lähtemistä" tarkoittavilla sanoilla on kreikan ja latinan kielessä. Kreikkalainen kirkko ei kiellä sitä, että

latinalaisen sanan merkityksessä henki lähtee Pojasta, vaan ei hyväksy lisäystä uskontunnustukseen. „Kuitenkin", sanoo piispa Pearson, „he tunnustivat, käyttämällä erästä toista Raamatun sanamuotoa, saman asian, jota latinalaiset tarkoittivat lähtemisellä. Mutta he pysyivät kiinteämmin Raamatun sanamuodossa ja kielessä; ja kun he sanoivat: „Hän lähtee Isästä", lisäsivät he sentähden myös: „Hän vastaanotti Pojalta". Sittemmin sentään eräät kreikkalaiset nimenomaan kielsivät „lähtemisen Pojasta."

III. Vielä enemmän! Vuosisatoja vallitsi se käsitys, että suvaitsemattomuus on velvollisuutta, ettei ainoastaan ole oikein, vaan ehdoton velvollisuus vainota, kiduttaa ja polttaa niitä, joita sillä hetkellä hallitseva kirkko katsoo harhauskoisiksi. Tämän periaatteen nojalla työskenneltiin vuosisadasta vuosisataan Jumalan totuuden sortamiseksi ja sanomattomaksi vaaraksi sille uskolle, jonka nimessä semmoisia hirmutöitä ja rikoksia harjoitettiin. Tätä uskoa tunnustaa vielä roomalaiskatoolinen kirkko, ja kuitenkaan se ei ole mitään vähempää kuin rikos Kristuksen henkeä ja evankeliumia vastaan. Se oli kauhistus alkuperäiselle kristillisyydelle, ja tuhatvuotisesta valta-asemastaan huolimatta hylkäävät sen nykyaikana oikeudella kaikki protestanttiset kirkot.

Mielipiteitä siis voivat kannattaa kristityt, jopa kristittyjen enemmistö, ja kaikki tahi melkein kaikki heidän valtuutetut opettajansa jonakuna aikakautena ja useampina toisiansa seuraavina aikakausina, ja saattaa olla kiistanalaisia mielipiteitä jotka, kun ne oikein otetaan tarkastettavaksi totuuden valossa, havaitaan vääriksi, vieläpä inhottaviksi. Mutta nämä mielipiteet eivät suinkaan ole osa kristinuskoa. Kristinuskon puollustuksella ei ole niitten kanssa mitään tekemistä. Voimme hyljätä ne ja siltä pitää kiinni kristinuskon suurista alkuperäisistä opeista sekä kaikesta sydämmestämme uskoa, että Jesus on Kristus, Jumalan Poika, maailman Vapahtaja ja että evankeliumi on Jumalan välitön ilmoitus kaikesta mikä on tarpeellista kärsivän ja syntisen ihmisperheen lohdutukseksi.

Täytyy nyt olla selvillä, että kristinusko, sellaisena kuin se esiintyy yleisissä uskonkappaleissaan, on yksi asia, ja kristinusko käsitettynä samaksi kuin ne mielipiteet, mitä vaikkapa useimmilla kristityillä jonakin aikana on monesta seikasta, on taas aivan toinen asia.

Jumalan kasvattava toimi ei koskaan lakkaa. Kristinuskon perustotuudet eivät ole muuttuneet eivätkä muutettavissa. Mutta ne näkökohdat, joilta niitä katsotaan, ja ne tuhannet alempiarvoiset oppi-

lauselmat, jotka usein ovat olleet niihin yhdistettyinä, ovat muuttuvaiset ja muuttuneet aikakaudesta toiseen. Niitä pitää yhä uudelleen koetella ja tarkastaa. Sillä me uskomme, että Kristus on meidän tykönämme, eikä että hän on poissa meiltä. Hän on elävä, ei kuollut. Hänen henkensä ilmoitus on yhtenään vaikuttava, aina loistava auringonsäde, ei rauenneen voiman suonenvedontapainen nytkäys, ei sammuvan valon viimmeinen tuikahdus. Se on valonsäde pimeydessä, ja se on paisuva ja loistava enemmän ja enemmän, kunnes tulee täysi päivä.

Hyvän ihmisen vaativimpiin velvollisuuksiin nykyisenä aikana kuuluu kristillisen uskonnon saattaminen yksinkertaisemmaksi ja sen johtaminen takaisin alkuperäisiin ja olennaisiin aineksiinsa, sen puhdistaminen vuosisatojen vieraista vaikutuksista, sen eroittaminen aineksista, jotka eivät ole saaneet alkuaan sen jumalallisen Perustajan opista, vaan pakanuuden tai juutalaisuuden jätteistä, itämaisesta salaoppisuudesta ja manikealaisesta harhaopista. Se on kärsinyt sanomattoman paljon vahinkoa ihmisten turhamaisuudesta, ihmisten keksinnöistä ja omavaltaisuuksista ja kaikkein enimmän siitä sekavuudesta, turmeluksesta ja tietämättömyydestä, joka pimeyden päivinä ja keskiaikaisen paavinvallan aikana sorti Jumalan suomaa kristittyjen vapautta, sammutti tai

koetti sammuttaa sen valon, mikä tuli taivaasta, syöksi vapaat ihmissielut julmaan, alentavaan ja veltostavaan taitamattomain opettajien orjuuteen ja tykkänään turmeli alkuperäisen evankeliumin totuuden ja ihanan yksinkertaisuuden.

Edistymätön kristillisyys jääpi välttämättä paikallaanpysyväksi ja turmeltuneeksi kristillisyydeksi. „Hän lupaa ja sanoo: vielä nytkin minä kerran tahdon järistää en ainoastaan maata, vaan myös taivasta. Mutta koska hän sanoo: vielä kerran, tahtoo hän osottaa, että ne järiseväiset pitää muutettaman niinkuin sen, joka rakettu on, että ne järisemättömät pysyisivät". Mielipiteet kristinuskosta sekä järjestelmät ja kirkot, jotka niille mielipiteille ovat rakentaneet päällysrakennuksensa puusta, heinistä ja oljista, järisytettäköön kerta toisensa perästä rikki tomuksi; mutta totista kristillisyyttä ei voida järkyttää, sillä se kuuluu ijankaikkisiin asioihin.

Varokoot sentähden kristityt tuota pinttynyttä itsepäisyyttä, noita kiihkoisia ennakkoluuloja ja ennen kaikkea sitä vanhain traditsioonien (tavanomaisuuksien) raivokasta ja verin tahrattua epäjumaloimista, jotka estävät heitä omaksumasta uusia totuuksia. Nämä uudet totuudet, joittenka vaikutuksesta kristittyjen mielipiteet monesta asiasta niin suuressa määrässä vaihtelevat vuosisadasta vuosisataan, eivät ole

enempää eikä vähempää kuin lakkaamatta jatkuvata ilmoitusta. Totuus ei ole liikahtamaton lätäkkö, vaan aina vuotava lähde. Virta on ijäinen, mutta sen laineet aina vaihtelevat ja puhdistuvat ja uudistuvat alinomaa. „Myös kirkon piirissä", sanoo eräs etevimpiä kirjailijoitamme, „tuli täysi totuus vain hitaasti tunnustetuksi; eikä varhaisin harhausko ollut mitään sen kummempaa kuin nurjnpuolista ja itsepintaista pysymistä siinä, mikä kerran oli ollut yleinen käsitys, sittenkun väljäsydämmisempi käsitys oli saanut vahvistuksen jumalalliselta auktoriteetilta".

Kristittyjen todellinen suhde pipliaan ei suinkaan ole sellainen miksi sitä monet kristinuskon vastustajat luulevat. Kristinuskoon ei kuulu väittää, että joka sana pipliassa olisi yliluonnollisella tavalla saneltu tahi että ne olisivat yhdenarvoisia ja kaikesta erehdyksestä vapaita taikka lopullisesti pätevänä ilmoituksena kohoaisivat korkeimman siveellisyyden kannalle. On monta tuhatta uskovaista kristittyä, jotka heti ilmoittaisivat, etteivät voi sellaista oppia hyväksyä. Heistä on kristinusko kokonaan ulkopuolella kaikkia niitä lukemattomia vaikeuksia — sielu-opillisia, ajantiedollisia, historiallisia, tieteellisiä, uskonnollisia ja siveellisiä — jotka välttämättä olisivat seurauksena tuollaisen väitteen puollustamisesta. Minä teen kristinuskon puollustamisen äärettömän

paljoa yksinkertaisemmaksi ja varmemmaksi osottamalla, etteivät sellaiset mielipiteet ole pidettävät uskon osana. En kiellä tämmöistä ilmoitusoppia usein esitetyn kirkon isien ja opettajain löyhissä ja epäselvissä esitelmissä ja monasti sellaistenkin miesten puolelta, jotka vakavampisisältöisissä lausunnoissaan osottavat, että se ei ole heidän todellinen ja selvä vakaumuksensa. Mutta mikään semmoinen mielipide ei koskaan ole ollut osana kristikunnan yleisessä uskossa ja tunnustuksessa.

*

Suuresti levinnyt oli aikanaan Chillingworthin väkilause, että „Piplia ja yksin Piplia on protestanttien uskonto".

Tämä lause ei läheskään pidä paikkaansa, sillä kuinka kirja saattaa olla uskonto?

Monella tavalla on uskontoa koetettu määritellä. Uskonnon on sanottu olevan „kykymme mukainen Jumalan kaltaisuus" (Plato), „siveellisen lain kunnioittaminen jumalallisena käskynä" (Kant), „äärellisen yhdistäminen äärettömään" (Schelling), „ihmisen koko velvollisuus" (Jerome Taylor), „palvelukseen yhdistetty alistuvaisuus" (Holbach). Uskonnon olemuksena on sanottu olevan „tunto ilmeisestä salaisuudesta, jota ihminen ei voi tajuta" (Huxley) ja se, että „näkee luonnoss [illegible]kin, joka on luontoa ylem-

pänä" (Renan). Fleck määrittelee huolekkaan miettimisen jälkeen uskontoa „ihmisten sitomiseksi, hillitsemiseksi ja heidän luonnollisten halujensa ja mielitekojensa masentamiseksi". Whichcote sanoo sattuvasti: „Uskonto on hyvä mielenlaatu ja hyvä elämä". „Uskonto", sanoo Durhamin piispa, "on täydellisyydessään henkisellä voimalla yhdeksi yhtyneitten ja samalla sekä henkilökohtaisen että yleispätöisen vihkimisen saanut viisaustieteen, siveysopin ja taiteen sopusointu".

Missä näistä kaikista merkityksistä Piplia saattaa olla uskonto? „Kirjain", sanoi Lessing, „ei ole henki, ja Piplia ei ole uskonto; uskontoa löytyi jo ennen Piplian olemassa oloa".

Chillingworth olisi voinut lausua sen, mikä epäilemättä oli hänen varsinainen tarkoituksensa, todemmassa ja arvostelunkestävämmässä muodossa. Hän olisi voinut sanoa, että Piplia tarpeeksi sisältää protestanttien uskontoa, tai että protestantit viime kädessä viittaavat Pipliaan, pitäen sitä ainoana auktoriteettinansa, tai että Piplia ilman mitään lisäkkeitä voi opettaa kristitylle kaiken mitä hänen tarvitsee tietää sielunsa pelastukseksi.

Mutta paitse sitä, että on ajattelemattomuutta sanoa Pipliaa „uskonnoksi", viepi aivan väärään käsi-

tykseen, jos sanoo että „yksin Piplia on protestanttien uskonto".

Sillä tämä lause näyttää jättävän huomioonottamatta kaikki muut uskonnollisen tiedon lähteet. Jumala on meille antanut muitakin keinoja oppiaksemme häntä tuntemaan, eikä todista hurskautta, vaan kiittämättömyyttä ja leväperäisyyttä, jos sysäämme luotamme ja hylkäämme Jumalan muut työt, korottaaksemme yhtä niistä sille kuulumattomaan kunniaan.

Raamattu ei ole Jumalan ainoa ilmoitus ihmissuvulle. Päinvastoin: yksi arvaamattomia siunauksia, joita Raamattu meille lahjoittaa, on sen herkeämätön vetoaminen muihin ilmestyskirjoihin ja sen antama mitä parhain opastus niiden tulkitsemiseen. „Olennaisen ja ainoan totuuden syvällisimmässä merkityksessä", sanoo Stier, „ovat kaikki kappaleet maailmassa vain eri tavalla ruumistuneita Luojan sanoja, samaten kuin ne ainoastaan hänen mahtavalla sanallansa pysyvät voimassa. Senvuoksi merkitsee Raamatussa hebreankielen Dabhar ja kreikankielen Rhema sekä „sanaa" että „kappaletta". „Jumala ei ilmituo äänellisiä sanoja", sanoo Luther, „vaan todellisia, olevaisia kappaleita. Niinpä aurinko ja kuu, Pietari ja Paavali, sinä ja minä emme ole mitään muuta kuin Jumalan sanoja". „Tosiasiat", on sanot-

tu, „ovat Jumalan sanoja, ja tottelemattomuus Jumalan tosiasioille on samaa kuin jos kieltäisi hänen olevan maailman kuninkaan".

1. Esim. historiassa on Jumala meille ilmoitettu. Historian tosiasiat ovat Jumalan opetuksia. Hurjimpain myrskyjen riehuessa jonkin kansakunnan keskuudessa kuuluu hänen äänensä. Kesken mutkikkaimpien ja sekavien ihmisaikeitten laskee hän alati kätensä ihmiskohtaloiden rataslaitokseen. Hänen henkensä on rattaissa, ja ellei hän pane niitä käyntiin, eivät ne liiku. Itsekunkin kansan tosiperäisen historian tutkijan täytyy kuulla halki vuosisatojen kaikuvan valtavan äänen, joka julistaa lakia, vanhempaa kuin mitkään ihmiselliset lait. Sellaiset psalmit kuin 105, 106, 135 ja 136, sellaiset suurisuuntaiset yleiskatsaukset juutalaisten aikakirjoihin, joita 5 Mooseksenkirjan 1—3, Josuan 24 ja 2 Kuningastenkirjan 17: 6—23 sisältävät, sellaiset selvät esitykset siitä „mikä luo ja ylläpitää kansan onnen ja mikä kukistaa valtakunnat ja saattaa kaupungit autioiksi", joita tapaamme hebrealaisilla profeetoilla heidän riemullisine tulevaisuuden näkyineen ja hirvittävine surusanomineen, ne kaikki ovat vain selityksiä yhteen samaan jumalalliseen totuuteen, että „hän on Herra meidän Jumalamme, hän tuomitsee koko maan". Raamattu esittää ainoaa todellista historian filosofiaa,

nimittäin että „vanhurskaus korottaa kansan, vaan synti on kansan häpeä". Se on itse asiassa juutalaisten historian jumalallinen tulkitsemus ja ilmaisee sen ikuisen periaatteen, jonka mukaan kaikkea historiaa on arvosteltava ja käsitettävä. Vico sanoo, että historia on „jumalallisen Kaitselmuksen maallikko-uskonoppi", ja tämän totuuden opimme Raamatun ensi lehdeltä.

Orosius alotti kirjansa, joka käytännössä on supistus ja valaistus Augustinuksen kirjaan „Jumalan valtakunnasta", noilla kuuluisilla sanoilla: „Maailma ja ihmiskunta ovat jumalallisen Kaitselmuksen johdannon alaiset". Muitakin historiallisia teoksia, esim. Bossuet'in tunnettu „Discours sur l'Histoire universelle" (v. 1681) kirjoitettiin saman suuren ajatuksen valaisemiseksi.

„Maailmanhistoriaa ei voida käsittää ilman maailmanhallintoa", sanoi Wilhelm von Humboldt. „Jok'ikinen edistysaskel historiassa", sanoi Fichte, „jok'ikinen ajatustoimi, joka tapausten ketjuun tuopi jotakin aivan uutta, on virtaus Jumalasta. Jumala yksin luo historiaa, mutta hän tekee sen ihmisen välityksellä". „Maailmanhistoria", sanoi Schiller, „on maailmantuomio". „Suuret miehet", sanoi Carlyle, „ovat sisäilmoituksen synnyttämiä tekstejä siinä ilmestyksen jumalallisessa kirjassa, jonka luvut valmistuvat

aikakausittain ja jota muutamat sanovat historiaksi". Paavali lausui saman totuuden, kun hän Ateenan Areopagissa sanoi stoalaisille ja epikurealaisille: „Jumala on tehnyt koko ihmissuvun yhdestä verestä kaiken maan piirin päälle asumaan ja määräsi aivotut ajat ja heidän asumisensa rajat, että he Jumalaa etsisivät, jos he hänet ehkä tuntisivat ja löytäisivät, vaikka ei hän tosin ole kaukana yhdestäkään meistä; sillä hänessä me elämme ja liikumme ja olemme, niinkuin myös [illegible]at teidän runoilij[illegible]tanne ovat sanoneet: sillä me olemme myös hänen sukuansa".

Historia on siis Jumalan kirja, josta suurin piirtein voimme lukea ne opetukset, mitkä pienemmässä mittakaavassa ovat kirjoitettuna yksilöitten elämään. Yksilöiden historiasta luemme, kuinka Jumala menettelee yksityisten sielujen suhteen, kansain historiasta, kuinka hän kansakuntia kohtelee. Molemmissa hän meille ilmaisee tahtonsa, ja molemmat ovat Jumalan kirjoja. Jumala ei koskaan lakkaa opettamasta meitä, ei koskaan luovu olemasta mukanamme. Yksilöitten historiassa muistiinpannaan inhimillisten kokemusten koskaan päättymättömät opetukset ja

Kuin akkuna, kokemuksemme on,
Josta katsomme vieraaseen maailmaan,
Sen rajaa siirtäin yhä loitommaks.

Ihmisten viisaasti ja totuuden mukaan kerrotut elämänvaiheet ovat kuin varoituksen ja toivon johtotähtiä tuleville polville.

3. Edelleen viittaa Raamattu luontoon, osottaen sitä Jumalan ilmestykseksi ihmiselle. Mutta luonnolla emme tarkoita mitään mielikuvituksen luomaa, itsenäisellä voimalla varustettua salaperäistä olentoa, vaan niiden lakien kokonaistulosta, joilla Jumala hallitsee aineellista maailmankaikkeutta. „Kaksi on", sanoo Augustinus, „jotka johtavat tuntemaan Jumalaa; luomakunta ja Raamattu". Niin ihanat psalmit kuin 104 ja 107 ja koko loppupuoli Jobin kirjasta ohjaavat meitä luonnossa näkemään Jumalan julistavan kaikkivaltiuttaan, muuttumattomuuttaan, ääretöntä majesteettiaan, oikeita tuomioitaan, hellää rakkauttaan. Olemme tosiaan tulleet tietämään, että tämä oli Jumalan pääasiallinen ja, siihen asti kuin se ulottui, tosi ilmestys pakanamaailmalle. Tälläpä tavoin „ei hän itseänsä antanut olla ilman todistuksetta, tehden hyvää, antaen meille taivaasta sateen ja hedelmälliset ajat, täyttäin meidän sydämmemme ruualla ja ilolla". Tätäpä tietä ihmisten „pitää Jumalata etsimän, jos he hänet ehkä tuntisivat ja löytäisivät". Tälläpä keinoin Jumala „ilmoitti heille, mitä Hänestä taidetaan tuntea, sillä hänen näkymätön olentonsa, nimittäin hänen ijankaikkinen voimansa ja jumaluutensa, nähdään hamasta maailman luomisesta, kun niitä hänen teoistansa tutkitaan".

„Jumalan on Raamattu", sanoo Tertullianus, „Jumalan on luonto, Jumalan on oppi; mikä on niitä vastaan, ei ole Jumalalta".

Ihmiset ovat kadottaneet hyvin paljon, pitäessään vähäpätöisenä Jumalan ilmoitusta luonnossa. Jos olisimme käsittäneet ne opetukset, joita näkyvä luomakunta meille antaa, yhtä arvokkaiksi kuin ne, mitä meille Raamatussa annetaan, olisi se auttanut meitä tekemään maailman pyhemmäksi ja viisaammaksi. Sillä ne siveelliset opetukset, joita luonnosta ja tieteestä saamme ovat ehdottomasti, yhtäpitävät Raamatun kanssa.

I. Kuinka selvästi tukeekaan esim. luonto sitä Raamatun opetusta, että „sen sielun, joka syntiä tekee, täytyy kuolla". Luonto opettaa meille, että rangaistus ei ole mikään mielivaltainen vitsaus, vaan että se riippuu terveellisten ja välttämättömäin lakien toiminnasta. Se auttaa meitä selvemmin käsittämään kuolevaisten ruumistemme suhdetta meitä ympäröivään maailmankaikkeuteen. Se osottaa meille että ihmisen taivainen henki voi riemuita katoovaisesta ympäristöstään, ja että hän lakia noudattamalla voi saada kaikki lain voimat oman onnellisuutensa palvelukseen.

II. Vielä yksi esimerkki luonnon ilmaisemain totuuksien suuruudesta. „Luomakunnan suuruudesta ja kauneudesta", sanoo Viisaudenkirjan tekijä, „taitaa luoja niinkuin kuvassa tutuksi tulla". Niin, vielä suurenmoisemmalla tavalla kuin Raamattu, ilmoitta-

vat tähtitaivaat meille Luojan kunniaa. Jos näillä „lukemattomilla, kiihkottomilla silmillä" on voimaa „polttaa ihmiseen käsityksen hänen pienuudestaan", ilmaisevat ne samalla hänen suuruuttaan, sillä ne todistavat taivaallisen Isän rakkautta. Tunne tuosta äärettömyydestä, jossa meidän oma maailmamme on vain hiukkanen, ja jonka keskellä ihmisen elämä, Jumalasta erossa, ei muuta olisi kuin „muurahaisen päänvaiva miljoonanmiljoonain aurinkojen joukossa", sen ei suinkaan tarvitse masentaa ihmissielua ja saattaa häntä alakuloiseksi. Taivaat kohottavat meitä majesteetillansa ja tyynnyttävät rauhallaan. Ne näyttävät meille, että hän, joka ihmissieluun on istuttanut kauneuden aistin, myös täysin määrin on tyydyttänyt tätä pyhää vaistoa kauneuden lahjalla ja meitä varten kaikkialle levittänyt tuon hyvänteon, joka ei ole välttämätön hänen luomislakiensa vaikutukselle, mutta on äärettömän kallis meidän alituiseksi mielihyväksemme. Mikään osa Vuorisaarnaa ei ole vaikuttavampi kuin se, jossa Vapahtaja viittaa kukkasista ja varpusista saataviin opetuksiin; eivätkä mitkään luvut Vanhassa Testamentissa ole kauniimmat ja kaunopuheisemmat kuin ne, joissa Jumala vastaa Jobille tuuliaispäästä ja osottaa hänelle vettä, taivasta, myrskyä, kastetta ja jäätä, nälkäkurjen nopeutta, haukan lentoa, riikinkukon sulkakoreutta,

sotaratsun peljättävää sierainten korskuntaa, „behemothia, joka laahmaa metsät, ja leviathania, joka saattaa meren kiehumaan".

4. Ja vielä on eräs Jumalan kirja. Se on ihmisen omatunto, jota muuan vanha jumal'oppinut sanoo „meissä asuvaksi Jumalan käsikirjuriksi". Omatuntopa se saattaa meidät kuulemaan velvollisuuttamme, tuota „Jumalan äänen ankaraa tytärtä".

Paavali myös esittää omaatuntoa, samoin kuin luontoa, pakanain pipliaksi. „Sillä", hän lausuu, „koska pakanat, joilla ei lakia ole, tekevät luonnostansa, mitä laki vaatii, niin he, vaikk'ei heillä lakia ole, ovat itsellensä laki, ja osottavat lain työn olevan kirjoitetun heidän sydämmiinsä, ja niin heidän omatuntonsa ynnä todistaa ja heidän ajatuksensa keskenänsä itse päällensä kantavat taikka myös itsensä syyttömiksi tekevät — sinä päivänä, koska Jumala ihmisten salaisuudet on tuomitseva".

Jumala ilmoitaksen siis monella tavalla.

Niin mont' on tietä, joita sana tuo
Luojalta saapuu luotujensa luo.

Historiasta, kokemuksesta, luonnosta, omastatunnosta ja myös muista lähteistä ovat pakanat hänen henkensä avulla saavuttaneet monta niistä totuuksista, jotka meille ovat tulleet niitten kirjoitusten todistuksella, mitä heillä ei ole. Nämä miljoonat pakanat eivät ole olleet suljettuina Jumalansa ja Isänsä rak-

kaudesta. Hän ei ole heitä jättänyt oman onnensa nojaan toivottomasti haparoimaan synkässä pimeydessä. Joka aika ja joka maassa

Alas sumujen keskeen astui hän
Ja tien valaisi, selvään nähtävän.

Meitä ei ollenkaan huolestuta, jos meille sanotaan, että kristinopissa on tuskin ainoatakaan siveyskäskyä, joihin ei pakanallisista lähteistä löytyisi vastinta. Nuo totuudet avasi pakanoille sama valo, joka meitäkin valistaa. Pyhän Raamatun eittämätön etevämmyys ihmiskunnan muitten pipliain edellä on siinä, että se meille esittää evankeliumin ijankaikkisesta Kristuksesta. Meidän tulisi iloita siitä, että se Jumalan kunnia, joka nykyisellä kristillisellä maailmanaikakaudella paistaa puolipäiväaurinkona, on heitellyt useita valovälähdyksiä kaukaisiinkin maihin ja menneisiin aikoihin. Ja näissä historian, luonnon ja omantunnon yhtäpitävissä ilmoituksissa voimme lukea sitä lakia, joka on luonteenomainen Raamatusta saatavalle täydellisemmälle, vapaammalle, syvällisemmälle ja selvemmälle ilmoitukselle. Vaikutusta on se, kun Jumalan henki tulee kuuluville ihmissydämmessä. Valaistus ei ole lopussa, vaan jatkuu. Se ei leimahda yhtä eikä kahta kertaa ja sitte ijäksi sammu. Se ei saavu taittumattoman valovirran paisteena, vaan hajanaisina säteinä usvain ja pimeyden lomista. Se ei tule häikäisevinä leimauksina, vaan

aamun sarastuksena, joka valkiaa valkiamistaan, kunnes on täysi päivä. Kaiken sen nojalla mitä Jumala meille on opettanut itsestään, pysyy se, että „pilvet ja pimeys häntä ympäröitsevät", yhtä totena kuin sekin, että „vanhurskaus ja tuomio ovat hänen istuimensa perustuksena". Ja niistäkin, jotka eivät vielä tunne Kristusta, olemme saaneet sen opetuksen, että kansain tulee vaeltaa hänen valossaan ja kuningasten hänen päivännousunsa kirkkaudessa.

Vaikka Piplia on ollut ihmiskunnalle suunnattoman kallisarvoinen lahja, ja vaikka se sisältää Jumalan pojan ilmestyksen, ei Jumala kuitenkaan ole rajoittanut ilmoitustansa sen kirjoittajiin. „Sisäilmoitus on se ijankaikkinen toimi, jolla Jumala antaa tietoja itsestänsä sillä tavoin, että hän puhuu ihmisille, tehden itsensä tunnetuksi heidän jumalalliselle luonnolleen", ja sitä voi Jumala tehdä ja on sitä tehnyt, vieläpä vuosisatoja, ilman yhdenkään ainoan kirjoitetun sanan apua.

Katselkaamme uskonnon historiaa. Sitä uskoa, joka on varmuus siitä, mitä toivotaan, ja todistus siitä mitä ei ole nähty, sitä on ollut vuosisatoja ilman minkäänlaisia pyhiä kirjoja. Aapel, Eenok, Noak, Aapraham, Iisak, Jaakop, Mooses, Gideon, Barak, Israelin tuomarit ja sankarit — mitä piplioita heillä oli? Usealla heistä ei minkäänlaista. Ja mikä piplia oli

Daavidilla ja Salomonilla ja ensimmäisillä kuninkailla ja profeetoilla ja niillä tuhansilla, jotka elinpäivinään eivät kertaakaan notkistaneet polviansa Baalille? Mutta kaikki he nukkuivat, palveltuaan elinaikansa Jumalaa. Olikohan nyt heidän uskonnollinen elämänsä vähemmän syvää kuin kirjanoppineitten ja farisealaisten, noitten ulkokullattujen, joilla sinä pitkänä ja autiona väliaikana, kun profeettain elävä ääni oli vaijennut, oli käytettävänään se pyhä kirjallisuus, minkä Esra ja hänen seuraajansa olivat koonneet? Mutta he käyttivät sen etupäässä polkeakseen sitä mikä siinä on vasituista — laupeutta, oikeutta ja totuutta — ja korottaakseen palvelusmenojen jokapäiväisyyksiä mietelaus[illegible]a muilla korukaluilla, kunnes heidän uskonnol[illegible]en muodollisuutensa kypsytti luonnollisen myrkkyhedelmänsä tuona henkisenä kalvetustautina, joka saattoi heidät murhaamaan kunnian Herran.

Ja niinkuin hebrealaisten uskonto oli olemassa ennen ja erikseen Vanhasta Testamentista, niin oli kristinusko olemassa ennen ja erikseen Uudesta Testamentista. Ensimmäisillä kristityillä — ensi vuosisadalla eläneillä, joittenka palava into ja rakkaus oli alkusysäyksenä maailman voittamiseen evankeliumille — ei ollut yhtään evankeliumia eikä epistolaa. Heidän lakkaamaton riemunsa, heidän katoamaton

ilonsa ei perustunut kirjallisiin asiakirjoihin, vaan alinomaiseen Kristuksen elävän läsnäolon tuntoon. Vielä toisella vuosisadalla, kun koko Uusi Testamentti jo oli olemassa, kului monta vuotta ennenkuin sitä pidettiin Vanhan Testamentin vertaisena, ja ennenkuin sitä, aivan erikoislaatuiseksi käsitettynä, lopullisesti eroitettiin muusta kristillisestä kirjallisuudesta. Monta vuosisataa ylläpidettiin uskonnollista elämää ainoastaan välillisesti kirjallisen sanan nojalla. Piplia oli kätketty ja haudattu kuolleihin, kansalle käsittämättömiin kieliin, ja kateellisesti sitä vartioitsivat ne, joiden vaatimuksille sen yksinkertaisuus oli tuhoa tuottava. Olihan se, mutta aniharvat sitä osasivat lukea; ja löytyy riittävästi todistuksia siitä, että papistollekin olivat sen henki ja sen kirjain yleensä yhtä tuntemattomat.

Piplia on, kun henkemme on todistajana sen jumalallisimmista opeista, paras johdattajamme niihin totuuksiin, jotka muodostavat uskontomme. Mutta sanoa sen itsensä olevan „uskonto", on epäselvää puhekorutta, ja sen sanominen jonkun kristillisen kirkkokunnan „ainoaksi uskonnoksi" ei ole totta missään käsitettävässä merkityksessä.

